

* * *

Michał Heller, *Sens życia i sens wszechświata – Studia z teologii współczesnej*, Tarnów: Biblos 2002, ss. 213.

Tytuł książki autor zaczerpnął z jej ostatniego rozdziału, a całość jest zbiorem przemyśleń oscylujących wokół problemu nauka a wiara, nauka a teologia itp. Ks. Heller pisze jasno, przejrzysto i zrozumiale nawet dla czytelnika mającego niewiele wspólnego

---

⁷ Tamże, s. 15.

⁸ Tamże, s. 36.

⁹ Tamże, s. 36.

z filozofią. Jedyne miejsca dotyczące zagadnień fizyki kwantowej, matematyki i logiki mogą sprawiać trochę trudności. Książka składa się z czterech części dotyczących 1. Roli filozofii, 2. Języka i Prawdy, 3. Naturalizmu i Ewolucji, i wreszcie 4. Stworzenia i Sensu. Nikomu kto choć trochę zetknął się z historią filozofii nie trzeba przypominać jak ważnym problemem jest ustalenie odpowiednich relacji między sferą czysto naukową a obszarem zajmowanym przez teologię reprezentującą wiarę. Kilka historycznych konfliktów w tych dziedzinach miało bolesne skutki (Kopernik, Galileusz, Bruno i in.). Nie znano wtedy założenia metodologicznego pozytywizmu, które autor *Sensu...* uważa za część naukowej metody i nazywa założeniem a-teizmu. Choć wielu naukowców uważa się za ludzi wierzących (w przeprowadzonej ankiecie na 398 najwybitniejszych uczonych tylko 31 uważało się za niewierzących¹) i muszą oni w jakiś sposób te dwie „materie” duchową i naukową w sobie łączyć, to na ogół starają się to robić poprzez zachowanie postawy neutralności religijnej przynajmniej w swojej pracy naukowej. Zaznaczył to autor na początku książki, zwracając jednocześnie uwagę, że także po stronie teologów istnieje świat obojętności naukowej. „Najciekawsze i najbardziej twórcze pytania [...] tworzą ludzie zorientowani zarówno w sprawach nauki, jak i religii” Ważnym problemem którym zajmuje się autor w pierwszych rozdziałach, jest kwestia przedzałożeń nauki i teologii. Nauka bowiem „działa” w pewnego rodzaju „filozoficznej otoczkę”, używa także języka filozoficznego, nie czerpie jednak z żadnego filozoficznego systemu. Nie uznaje też dogmatów tylko robocze hipotezy. Teologia natomiast używając od początku filozoficznych pojęć do opisu Boga i Jego przymiotów, powinna reinterpretować tradycyjne doktryny, aby teorie naukowe wziąć pod uwagę. Filozofia jak widzimy może pomagać w tym dialogu, a nawet być swego rodzaju metodologicznym narzędziem potrzebnym do współpracy i rozwoju obu dziedzin.

W tytułowym rozdziale Autor podejmuje próbę zrozumienia, co właściwie znaczy słowo sens. Ma to bowiem kluczowe znaczenie dla odpowiedzi na pytanie czy sens w ogóle istnieje. Po uzasadnieniu filozoficznym autor wprowadza argumentację teologiczną; „każdy indywidualny człowiek jest zamierzony przez Boga i wyposażony przez niego w sens. W sensie tym należy umieścić zarówno element racjonalnego «zaplanowania», tzn. wyznaczenie człowiekowi miejsca w całym dziele stworzenia, jak i element «dowartościowania», tzn. już w samym zamierzeniu potraktowanie indywidualnego człowieka jako wartości.

Książka posiada również dużą wartość ze względu na przedstawienie większości omawianych problemów, zarówno w perspektywie filozoficznej jak i teologicznej. Spojrzenie właściwe dla teologii pozwala na bogatsze rozpatrzenie tytułowego zagadnienia, bowiem pozostanie tylko na płaszczyźnie naturalistycznej doprowadza rozważania do nieuniknionego końca jakim jest bezsensowność życia w perspektywie śmierci, czy to biologicznej jak w przypadku człowieka, czy polegającej na wzroście entropii w przypadku Wszechświata.

Zachęcam do sięgnięcia po tę pozycję zastanawiających się nad zagadnieniami sensowności naszego bytowania, bowiem człowiek jako jedyna istota zanurzona w świecie i obdarzona jednocześnie samoświadomością posiada przywilej odkrywania zagadek i tajemnic Wszechświata, a jeśli przy okazji pomaga nam to w życiu codziennym to tylko należy się z tego cieszyć. Podtytuł „studia z teologii współczesnej” powinien wzbudzić zainteresowanie książką także u studentów teologii.

Paweł Król

¹ Por. J a n P a w e ł I I, *Bóg Ojciec – Katechezy*, Kraków: Wydawnictwo M 1998, s. 71.